

SZEGŐDÉS.

Kurta decembervégi délután szürke drapériája hull a kép fölé: három gyermek és az anya üldögélnek a tágas ebédlőben. A két kicsi a megkoppasztott karácsonyfa alatt játszik, a nagyobbik az asztalnál ül a gyermekujság fejtörői felett. Az anya az ablaknál kézimunkál. Szemével néha nyugodtan, puhán végigsimít a három gyermekén.

A hálószoza felől a nagymama jön.

NAGYMAMA: Nem kínálgatózott senki?

ANYA: Senki, anyám.

NAGYMAMA: Szépen leszünk. Pedig hát megmondta szegény apám: rossz a rosszal, de rosszabb a rossz nélkül! Anna pakkol?

ANYA (*súgva*): Indul is, csak Lica ne hallja, mert felsírja a házat.

NAGYMAMA: Hanem Borit legalább ne hagyj harmadikáig. Akkor telik bé az esztendeje.

ANYA: Azt mondtam neki, ha maga helyett mást állít be, abba' a perche' mehet.

NAGYMAMA: Kit hogy hozzon? Ki keres helyet óesztendő délutánján? Csak a szemete.

ANYA: Ha meggondolom, mennyi ügyes leány kínálgatózott az ősszel!

NAGYMAMA: Késő bánat — ebugatás. Én már akkor mondtam, hogy rosszul választottál. Szegény anyám is úgy tartotta, hogy a kalapos cseléd mind haszontalan.

ANYA: Nekem se tetszett, hogy nincs könyvük és hogy felpénzt sem fogadtak el.

NAGYMAMA: Beálltak valami vendéglőbe. Az ilyen csákós fehérnépet ott szeretik, nem ahol nyolckor kaput zárnak.

ANYA: Szóltam a főpedellusnénak. A vén Gilindné is ígérte, hogy küld.

NAGYMAMA: Hát hiszen majd akad, mert az idén szűk a kenyér.

ANYA: Azt lesem itt az ablaknál, nehogy elfogja más, ha jön vagy egy.

NAGYMAMA: De jól nézd meg, kit veszel a házadba... Idős ne legyen, mert az makacs. Fiatal se, mert az gyenge. Ne legyen mutuj, — de kitanult se! Nagyon szeretnék már egyszer egy kedvemrevaló leányt.

ANYA: Az nehéz dolog.

NAGYMAMA (*sértve*): Miért volna olyan nehéz?

ANYA (*mosolyog*): Mert anyám a régi jó cselédek világából való.

NAGYMAMA: Jó lesz, ha az alkuhoz felköltesz, ha nem is lenne még özsonnaidő.

Elmegy a hálószoza felé. Darabig csak a gyermekszavak hallatszanak.

LICA (*bubáját ringatva, mesél*): És azt mondja akkor a béka-mama:

Ke-ke-ke

Ke-ke-ke

Kedden-kedden.

PEJKÓ (*boltos. Csomagol a képzelt vevőknek*): Kettőre bors, ötre paprika, tízre szegfűszeg. Huszonötre csokoládé.

LICA: Boltos úr, adjon csokoládét a leányomnak, hogy aludjék.

PEJKÓ: Sze' alszik.

LICA: Ki mondta, hogy alszik? Sze' folyton sír!

PEJKÓ: Hát én nem hallom!

LICA: A vevőit hallja?

PEJKÓ: Persze.

LICA: Na, én is úgy hallom a bubát!

PEJKÓ: Igenis kéremássan, elküldjük a csomagot, kifli-utca, zsemle szám alá.

LICA (*követelőn*): Hallja, csokoládét!

ZOLTIKA (*befogja a fülét*): Jaj, ne lármázzanak úgy, nem tudom törni a fejemet!

ANYA: Ha nem játszodtok szépen, elijesztitek az aranyos csikót és semmit sem tesz éjjel a cipőtökbe.

Lent a nagy kapu csattan, a lépcsőn nehézkes lépések. Kopogás. A folyosó felőli ajtó megnyílik. Fiatal, félig-meddig városiasan öltözött paraszt nő jön be. Fején a kendő mélyen behúzva. A kopott plüsskabátjára kötött hárászkendő s a bőráncú barna szoknya idomtalan gomolyaggá tesz. A cipőjére darócbocskor van húzva, a kezén daróckesztyű, ujjatlanul szabva. Az ajtónál, a félhomályban áll meg. Nagyon félénken szól.

DIFTA: Kezit csókolom, nagysága. Táj Zoltika, táj Pejko. Táj Alica.

ANYA: Csak nem maga az, Difta?

DIFTA: De én vagyok, nagysága.

ANYA: Hát maga mit keres nálunk? Tán egy jó cselédet kínál.

DIFTA: Abiza instállom, magamat... Ugyé, nincs egy csepp cselédje a nagyságának.

ANYA: Nincs, de majd akad. Én magát nem tudom megfizetni. Fene nagy damna lett magából.

DIFTA: Nem kérek sok bért.

ANYA: Aztán különben is, kiviselte volt magát.

DIFTA: Egy kis kenyeret, tésztát ha elvettem... Fiatal voltam, kívántam. De mondja, nagysága, nyúltam én ingekhez, zsebkendőkhöz?

ANYA: Nem fogadott szót soha anyámnak. Feleselt vele.

DIFTA: Úgy megjavultam! S a gyermekeket akkor is szerettem. Ugyé Pejko, szerette Diftát?

A két kicsike már figyel. Pejko közelebb jön. Vastag hangon bizonykodik.

PEJKÓ: Szerettem, biza, csak Zoltika szégyelt magával sétálni menni. Félt, hogy azt hiszik, hogy maga a felesége.

ZOLTIKA: Pejko, ne beszéljen butaságokat.

ANYA: Hát lássuk a vásárt, Difta. Egyszer tudjam, mit kér.

DIFTA: Hát mit ad a nagysága?

ANYA: Kérjen maga.

DIFTA (*haboz*): Az az egész csak... hogy egy baj van.

ANYA: Miféle baj, tán beteg?

DIFTA (*lehajtott fejjel*): A gyermekemet is idehoznám.

ANYA: Mi, hát maga férjhezment?

DIFTA (*elfordul s az ajtó felé mondja*): Nem.

ANYA (*pillanatra tanácstalan, aztán*): Zoltika, eredjetek, terítsétek meg az asztalt a kisházban uzsonnához. (*Mivel a fúcska habozik.*) Egykettő, hozzá kell szoknod, tudod jól, hogyan maradunk. (*Zoltika szede-lőzködik.*)

PEJKÓ: Én szeretek asztalt teríteni!

LICA: Én is. A leányom is segít.

ZOLTIKA (*lenézően*): Sok belőle a haszon.

ANYA: Menjetez csak! Törekenyt ne adj a kezökbe!

Mindhárman elmennek a folyosó felőli ajtón.

ANYA: Hát maga szerencsétlen, mit csinált?

DIFTA: Nem vagyok az első, se az utolsó...

ANYA: Persze, dicsekedett nekem tavaly az utcán, hogy az új helyén minden vasárnap kimenője van. Rólunk pedig azt terjesztette: rossz hely. Látja?

DIFTA: Ó, dehogya! Mindig szerettem a nagyságát.

ANYA: De jobban tetszett ott, ahol a feje tetején sétálhatott. Most sírhat.

DIFTA: Sírta is eleget, majd kivakult a szemem. (*Nyugtalanul az ajtóra néz.*)

ANYA: Aztán mennyi idős a gyermek?

DIFTA: Két hónapos.

ANYA: Mi? Két hónapos? Hát maga azt hiszi, hogy én síró masinát fogadok pénzért a házamba?

DIFTA: Hát nem hagyhatom el magamtól, amíg szopik!

ANYA: Akkor menjen csak vele szépen a régi gazdájához, ahol olyan jól volt dolga.

DIFTA: Az kidob a gyermekemmel. Kidobott már az ősszel, amikor látta a bajt.

ANYA: S én persze lássam szívesen!? Most nőttem ki egy cseppet a gyermeksírásból!

DIFTA: Itt nagy a ház, elfér a konyhán.

ANYA: Majd anyám fejibe bőg éjjelente, hiszen éppen a konyha mellett van a szobája.

DIFTA: Alszok a mosókonyhán.

ANYA: Hogyne. Bölcsődét rendezek be magának, külön fűtéssel.

DIFTA: Jön a tavasz.

ANYA: Jön. Hozzák a farkasok a havasról...

DIFTA: Mosok is, vasalok is. És csak százötven leut kérek. Az csak nem lesz sok?

ANYA: De maga mindig torkos volt, most rémítőt ennék a szoptatással!

DIFTA: Na. Sze' azért kérek olyan keveset.

ANYA: S aztán milyen kényelmes volt! Mi lesz ezután, ha éjjel nem alszik! Nappal, a munkája mellett fog szundikálni.

DIFTA: Hát mit csináljak, nagysága lelkem?

ANYA: Menjen férjhez a gyermeke apjához.

DIFTA: Sze' kisült, hoogy házas, Szebenbe'!

ANYA: Szerencsétlen! Hát maga ilyen buta? ... Persze, csendőr?

DIFTA: Csendőr. Jeronymnak hívták, mint a gyermeket. Csúf név, de az apjáié.

ANYA: Tudja mit? Perelje be tartásért és menjen haza az apjához, amíg talpra teszi.

DIFTA: Most jövök hazulról, Pazsidáról. Mostohám kergetett el. Aszonta, eddig is csak azért tűrt, mert hátha lesz eszem és elfürösztöm.

ANYA: Igaz, maguk úgy szokták.

DIFTA: Én nem fürösztöm el, én szeretem Jeronymkát. (*Ismét az ajtóra néz.*) Menyek egy cseppet ki, elhullattam a zsebkendőmet.

Kimegy és kisvártatva visszajön.

ANYA: Hiszen szép dolog, hogy szereti a gyermekét, de nem kívánhatja, hogy én tartsam. Anyám kettévág, ha itt kapja magát s a gyermeket.

DIFTA: Hát nem kérek, csak száz leut. Száz leun csak befogad?

ANYA: Semmi pénzen. Ha maga fizet, akkor se. Mindig rest volt, torkos és nyelves, most még gyermeket is szerzett. Hát azt hiszi, hogy én bolondgombát ettem?

DIFTA: Nem, — hanem hogy jószívű.

ANYA: Egye meg, ahogy főzte. Kiöltözött, kihízott nálam és akkor — most két esztendeje — itthagytott nagy diadallal, hogy megy nagy bérrre. Hát most már legyen boldog a bérivel.

Zoltika bejön a folyosó felől.

ZOLTIKA: Mamuka, kérem jönni, kitenni a kávé.

ANYA (*feláll*): Jó, fiam. Költsd fel nagymamát ozsonnálni.

DIFTA (*elibe áll. Szorongva*): Jaj... ne költsek fel az öreg nagyságát. Először alkudjunk meg.

ANYA: Ejnye, ne bosszantson. Elvégeztük a dolgot.

DIFTA: Nyolcvan leun is maradok.

ANYA: Itt nem a pénzről van szó, tudja. Nem lehet, s nem lehet. Punktum.

DIFTA (*megfogja Zoltika kezét*): Ne menjen, drága! (*Az anyához*): Hát elkerget, mint a mostohám? Hát csak jobb szíve van, mint egy mostoha anyának?

ANYA: De hát kije vagyok én magának?

DIFTA: Jó, nem is lát akkor engem többet.

ANYA: Isten hírvél!

ZOLTIKA (*kiveszi magát Difta kezéből*): Jaj mamuka, én megyek, Pejko belenyúl a tejekbe és Lica azóta a székre mászott, hogy elérje a cukortartót! (*Kimegy a folyosó felé.*)

DIFTA: Csak aztán azt mondom, nekem azért mégis jobb lesz, mint a nagyságának.

ANYA: Úgy? Akkor mért nem indul oda, ahol olyan jó lesz magának?

DIFTA: Mert én veszem Jeronymkát és még ma beugrom vele a pazsidai kompnál a Maros lékibe.

ANYA: Ismerem az ilyen beszédeket.

DIFTA (*egy kis fontolás után*): Hát mondja, nagysága. Mikor én — most hét esztendeje — beálltam, hány gyermeke volt?

ANYA: Mit számadol maga engem?

DIFTA: Zoltika volt csak meg. Én csak hozzá voltam állva. Hát

zúgolódtam én, hogy még abba' az esztendőbe' Pejko megszületett? Nem mostam neki szívesen? Nem hopocáltam eleget?

ANYA: Javítottam a bérét! Külön kapott egy pár cipőt.

DIFTA: Aztán másfél év se tölt bé és Licával lett úgy a nagysága!

ANYA: Hogy maga milyen szemtelen!

DIFTA: De zúgolódtam? Nem én vájtam ki mindakettőt az első nyomorúságból?

ANYA: S aztán? Mit akar ezzel mondani?

DIFTA: Azt, hogy én négy esztendeig voltam a nagysága gyermekeinek a rabja, de a nagysága az enyimmel engemet télvíz idején az utcára dob, a Marosba kerget!

ANYA: Én nem kergetem, maga beszél számárságokat!

DIFTA: De odakerget. És én avval aztán elvégeztem. De a nagysága ittmarad ezekkel a drága gyermekekkel! S aztán mit tudja, mit ér meg velök, hogy a másét a vízbe kergette! Amért cselédé, amért bitang, azt is számon tartja az Isten!

ANYA (*megáll, tünődik*): Nézzünk oda, mi nem járja meg az eszét!

DIFTA: Igen, igen, majd nem lesz nyugta, meglássa! Se éjjele, se nappala. Hát még ha valami szerencsétlenség lesz velük!

ANYA: Ne kiabáljon, bolond maga? Mondja meg, hogy mit is akar tulajdonképen?

DIFTA: Itt akarok maradni!

ANYA: Izé... ha valahogy lehetne!... De hát képtelenség. Egész nap sírni fog.

DIFTA (*kezd vérszemre kapni*): Fogad hozzá a nagysága egy kicsi leányt, aki rengeti.

ANYA: Menjen... bizonyisten felképelem. Még mit nem?

DIFTA: Nahát én csak azért mondom, hogy akkor dolgozhatok egész nap.

ANYA: Anyámmal kéne beszélnem.

DIFTA (*rémülten*): Csak az öreg nagyságát ne költsek fel! Mondtam: nyolcvan leu elég lesz! De siessünk. (*Az ajtó felé néz.*)

ANYA: Mit mind sürget? Hagyjon gondolkozni.

DIFTA: Éhes vagyok, szoptatok. Nyolc kilométert jöttem.

ANYA: Kap aztán kávé. De ki kell gondolnom, hova tegyem magát.

DIFTA: Én azalatt behozom. (*Indul az ajtó felé.*)

ANYA: Mit hoz be?

DIFTA: Jeronyimkát.

ANYA (*meglepve*): Hát itt van?

DIFTA: A kapu alatt hagytam, a ruhás átalvetőn.

ANYA: Azt is elhozta? Álljon csak meg, alávaló, hiszen maga egész biztosra jött?

DIFTA (*sebtiben*): Most nem állhatok meg, sze' megfagy! (*Rohan kifelé. A folyosóra nyíló ajtónál beleütközik a nagymamába.*) Kezit csokolom, öregnagysága lelkem! (*Gyorsan kisurran.*)

NAGYMAMA: Miféle lárma, lótás-futás van a házban? A szememet bé nem húnnyhatom! A földszintről nagy sírás hallatszik fel!

ANYA (*némi zavarban*): Fogadtam leányt.

NAGYMAMA: Ügyest?

ANYA: Diftát.

NAGYMAMA: A pazsidait? ... Ezt? ... Jézus Mária! (*Ijedtében leül.*)

DIFTA (*visszarohan*): Nagysága! Nagysága! Ellopták.

ANYA: A pakkját?

DIFTA: Jeronyimkát!

NAGYMAMA: Mit ordítózik ez itt?

DIFTA: Az elébb még ott volt, mikor megnéztem! Aludt. És a nagysága addig húzta a dolgot, hogy ellopták! (*Jajveszékel.*)

A folyosóajtó kinyílik. Lica és Pejko berohannak.

LICA: Mamuka, mamuka, képzelje! Folyton mondtam, hogy nekem olyan bubát hozzon az angyal, amelyik igaziból sír! Képzelje, most elhozta az aranyos csikó!

PEJKÓ: Bizonyisten, mamuka! A kapu alá tette és meghallottuk a sírást!

ANYA: Az Isten szerelmére, mit csináltatok vele?

PEJKÓ: Bevittük a konyhába melegedni, a tűz elé!

DIFTA (*kifelé siet, a gyermekek utána*): Tuláj Doamne, meggyújtják!

NAGYMAMA: Miféle kölyökről van szó?

ANYA: A ... Diftáéról ...

NAGYMAMA: Gyermeke van? Diftának gyermeke van? És te befogadtad?

ANYA: Istenem ... csak nem tettek kárt benne a gyermekek?

NAGYMAMA: Gyermeke van és ez befogadta! (*Az égre néz.*)

Difta visszajön, karján a bebugyolált gyermek. A kicsikék alig bírva lépést tartani, jönnek utána.

DIFTA (*kitakarja a gyermek arcát. Büszkén*): Ugyé szép gyermek? (*Mutatja az anyának, a kicsikék ágaskodva nézik.*)

ANYA: Bizonyisten. Fene egye meg magát, Difta, de ügyes.

LICA: Az enyém! Az enyém! Adják ide! Nekem hozta az aranyos csikó! (*Toporzékol.*) Én fogom rengetni!

PEJKÓ: És nemcsak sírni, de ordítani is tud, úgy ordított az elébb, igazán! Jobban ordít nálam!

NAGYMAMA: Hát ha ez nem bolondokháza! (*Összecsapja a kezét.*)

ANYA: Majd lesz valahogy ... (*Elszántan.*) Megmondta nagytata: rossz a rosszal, de rosszabb a rossz nélkül!

R. Berde Mária.